

Гоголя Діана Іванівна

Здобувачка вищої освіти кафедри романської філології
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Козько Галина Сергіївна 

Старший викладач кафедри романської філології
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ, ІДІОМИ ТА РОЗМОВНА ЛЕКСИКА У СУЧАСНИХ ФІЛЬМАХ НА ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «PERFETTI SCONOSCIUTI»

Фразеологізми та ідіоми є важливими компонентами розмовної мови, вони відображають культурні, соціальні та емоційні аспекти комунікації. Особливо важливим є вивчення їхнього використання у сучасних медіа, зокрема в кінематографі, де мова стає основним інструментом передачі змісту та емоцій. Мета цієї роботи полягає в аналізі ролі фразеологізмів і ідіом у фільмі «Perfetti sconosciuti» з акцентом на їхнє використання для створення емоційної атмосфери та відображення соціальних взаємодій між персонажами.

Фразеологізми — це стійкі словосполучення, які не створюються в процесі мовлення, як вільні словосполучення, а відтворюються у готовому вигляді з фразеологічного запасу мовця [2]. Ці вирази характеризуються відтворюваністю, цілісністю значення, стійкістю та непроникністю. Окрім того, фразеологізми можуть виникати в результаті запозичення з інших мов, при цьому вони можуть зберігати свій оригінальний вигляд або бути адаптованими в перекладі. Наприклад, вираз «час — гроші» (англ. time is money), латинські вислови memento mori («пам'ятай про смерть») або alma mater («мати-годувальниця») і французьке C'est la vie («таке життя») є запозиченими з інших мов. [2]

Кожна мова має свою унікальну фразеологію, що пов'язано з особливостями побуту, звичаїв, культури та ментальності її носіїв. Фразеологізми часто відображають національну картину світу і можуть мати різну внутрішню мотивацію в різних мовах. Наприклад, українське «сам на сам» має аналог у французькій — tête-à-tête, в англійській — face to face, а в німецькій — unter vier Augen [2]. Кочерган М.П. також визначає національну своєрідність фразеології у тому, що фразеологізми часто фіксують специфічні реалії життя народу, його історію та традиції. Наприклад, в українській мові існують вирази на кшталт «передати куті меду», «дістати гарбуза» чи «реве як

орда», що відображають культурні та історичні особливості українського народу [2].

Фразеологічні одиниці складаються з комбінацій слів, які, зберігаючи граматичну цілісність, набувають значення, яке не можна вивести з окремих елементів, що їх складають [3, с. 64]. Ці одиниці широко використовуються в повсякденному мовленні та письмі і відіграють важливу роль у комунікації. Розуміння таких одиниць дає змогу не тільки краще засвоїти мовну структуру, але й заглибитися в культуру та мислення італійців. Фразеологізми часто передають прості поняття і можуть замінюватися одним словом, що передає той самий зміст. Складові фразеологізму лексичні одиниці можуть зберігати власне семантичне значення або навпаки, втрачати його у контексті фразеологічного виразу [1].

Відповідно до Томасетті Р. фразеологізми поділяються на кілька типів, серед яких можна виокремити такі категорії, як:

1. Ідіоматичні вирази (*idiomi*) — це стійкі вирази з метафоричним або символічним значенням, які не піддаються буквальному перекладу іншими мовами. Наприклад, вираз «*Avere il cuore in gola*» означає бути дуже знервованим або наляканим, а «*In bocca al lupo*» використовується для побажання удачі, подібно до українського «ні пуху, ні пера».

2. Колокації (*collocazioni*) — це поєднання слів, які часто використовуються разом і мають стійку структуру, хоча і не є фразеологізмами. Наприклад, в італійській мові можна зустріти вирази, як «*prendere una decisione*» (прийняти рішення) або «*fare una scelta*» (зробити вибір).

3. Сталі вирази (*espressioni fisse*) — це вирази, що мають фіксовану структуру і вживаються для передачі конкретних ідей або емоцій. Наприклад, «*fare il tifo*» — «вболівати за», що може бути використано для вираження емоційної підтримки команди чи людини.

4. Рамки речень або заголовки, заповнювачі пропусків (*connettori*), («*se devo essere sincero*») та сполучники («*si potrebbe dire che*») для забезпечення зв'язності [3].

Крім того, італійські фразеологізми можуть бути частиною народної мудрості, а також використовуватися для передачі гумору чи іронії. Використання таких виразів у повсякденному спілкуванні надає мові виразності та образності. Наприклад, фраза «*Chi ha il pane non ha i denti*» («Той, хто має хліб, не має зубів») вказує на парадоксальні ситуації в житті, де певна річ або ресурс відсутній у того, хто міг би ним користуватися [3, с. 66].

Фразеологізми і ідіоми в італійській мові є також важливими для того,

щоб зрозуміти соціокультурні аспекти комунікації, зокрема різницю між формальними та неформальними ситуаціями, роль емоцій у спілкуванні, а також використання таких виразів для покращення впливу на слухача.

Фільм *Perfetti sconosciuti* (український переклад: "Ідеальні незнайомці") — це італійська кінокомедія 2016 року режисера Паоло Дженовезе. Історія розгортається навколо семи старих друзів, серед яких три одружені пари, що збираються на вечерю під час місячного затемнення. Вони вирішують пограти у гру: на всі дзвінки на стільникових телефонах відповідають через гучний зв'язок, а всі смс-повідомлення зачитуються вголос. Ця гра викликає серйозні конфлікти, оскільки відвертість виводить на поверхню таємниці та змушує задуматися над поняттям довіри в стосунках.

Методологія дослідження. Для проведення аналізу фразеологізмів у фільмі було використано методику лінгвістичного аналізу, яка включала такі етапи:

1) Перегляд фільму: Фільм було переглянуто кілька разів для виявлення та фіксації фразеологічних виразів.

2) Фіксація виразів: протягом перегляду фіксувалися ідіоматичні вирази, колокації та сталі вирази, що зустрічалися в діалогах персонажів.

3) Класифікація виразів: всі зафіксовані вирази були розподілені за типами фразеологізмів за Р. Томасетті.

4) Аналіз значення: Для кожного виразу було виведено його значення, а також контекст, в якому він може використовуватися.

Результати дослідження. В результаті аналізу ми зафіксували 13 фразеологізмів, які були виокремлені для подальшого дослідження. В результаті проведеного аналізу фразеологізмів у фільмі *Perfetti sconosciuti*, нами були виявлені наступні види фразеологізмів:

А. Ідіоматичні вирази (idiomi):

1. "Volere sotterrarsi" («хотіти провалитися крізь землю») Цей вираз передає сильне почуття сорому, збентеження або незручності, коли людина бажає зникнути чи сховатися від ситуації, що викликає дискомфорт. Приклад вживання: "*Quando ho capito che avevo dimenticato il discorso, avrei voluto sotterrarmi dalla vergogna.*" (Коли я зрозумів, що забув промову, я хотів би провалитися крізь землю від сорому.)

2. "Rimboccarsi le maniche" («закотити рукави»). Цей вираз походить від буквального дії закручування рукавів перед фізичною роботою, але в переносному сенсі символізує підготовку до інтенсивної праці чи подолання труднощів. Він передає намір взятися за роботу з більшим ентузіазмом та енергією. Приклад вживання: "*Dopo la crisi economica, abbiamo dovuto*

rimboccarci le maniche per ricostruire l'azienda." (Після економічної кризи нам довелося закатити рукави, щоб відновити компанію.)

3. Ідіома "Togliersi lo sfizio" («задовольнити свою цікавість» або «виконати бажання чи каприз») виражає задоволення бажання, яке могло бути примхою, цікавістю або довготривалим прагненням, часто поза межами раціональних міркувань. Приклад вживання: «*Nonostante le sue responsabilità, Maria ha deciso di togliersi lo sfizio di prendere una giornata libera.*» (Незважаючи на свої обов'язки, Марія вирішила задовольнити свій каприз і взяти вихідний день.)

4. Вираз "Vedere le cose con distacco" («не брати до серця» або «дивитися на речі з дистанції») передає здатність аналізувати ситуацію об'єктивно, без емоційного залучення, часто для уникнення конфліктів чи збереження спокою. Приклад вживання: «*Per affrontare lo stress quotidiano, è importante imparare a vedere le cose con distacco.*» (Для подолання щоденного стресу важливо навчитися дивитися на речі з дистанції.)

В. Колокації (collocazioni):

1. Вираз "Dare fastidio" («дратувати»), використовується для позначення ситуації, коли хтось викликає у когось неприємні відчуття, дратівливість або дискомфорт. Він може стосуватися як фізичних, так і емоційних аспектів. Приклад: «*Il rumore del traffico mi dà fastidio.*» (Шум від руху транспорту мене дратує.)

2. "Dare retta" («послухати»). Ця колокація вживається, коли йдеться про прислухання до чиеїсь поради, вказівки або думки, тобто прояв уваги чи довіри до іншої особи. Приклад вживання: «*Dovresti dare retta a tua madre: lei ha più esperienza di te.*» (Тобі варто послухати свою маму: вона має більше досвіду, ніж ти.)

3. "Fare un torto" («завдати шкоди»). Цей вираз означає завдати моральної чи етичної шкоди комусь, бути несправедливим або образити когось словом чи вчинком. Приклад вживання: «*Non voglio fare un torto a nessuno, ma devo dire la verità.*» (Я не хочу завдати шкоди нікому, але мушу сказати правду.)

4. "Avere contro" («мати суперечку»). Цей вираз вживається для опису стану, коли хтось перебуває в опозиції до іншої людини або групи людей, часто через конфлікт чи розбіжності в думках. Приклад вживання: «*Ha deciso di candidarsi, anche se aveva contro gran parte del consiglio.*» (Він вирішив висунути свою кандидатуру, навіть якщо більшість ради була проти нього.)

5. "Fare un spiritoso" («бути дотепним»). Цей вираз означає дію, коли хтось намагається бути жартівливим, дотепним чи викликати сміх, часто у невідповідний момент. Він може мати як позитивний, так і негативний

відтінок, залежно від контексту. Приклад вживання: «*Non è il momento di fare lo spiritoso, la situazione è seria.*» (Зараз не час бути дотепним, ситуація серйозна.)

С. Сталі вирази (espressioni fisse):

1. "Non c'è niente da brindare" (немає чому радіти). Сталий вираз який використовується, щоб підкреслити відсутність приводу для радості, святкування чи оптимізму. Зазвичай вживається у ситуаціях, коли справи йдуть погано або не відповідають очікуванням. Приклад вживання: «*Abbiamo perso il progetto, quindi non c'è niente da brindare.*» (Ми втратили проєкт, тому немає причин для святкування.)

2. "Lasciare perdere" (не зважати). Цей вираз вказує на рішення відмовитися від чогось, перестати звертати увагу на ситуацію або уникати конфлікту. Він передає ідею відмови від подальших дій, які не мають сенсу. Приклад вживання: «*Stavo cercando di discutere con lui, ma alla fine ho deciso di lasciare perdere.*» (Я намагався обговорити це з ним, але зрештою вирішив не зважати.)

3. Вираз "Tirare avanti" (продовжувати рухатися вперед) означає долання труднощів або підтримання життєдіяльності, навіть у складних обставинах. Він акцентує на зусиллях, спрямованих на збереження стабільності чи виживання. Приклад вживання: «*Nonostante tutte le difficoltà, continuiamo a tirare avanti.*» (Незважаючи на всі труднощі, ми продовжуємо рухатися вперед.)

4. "Non fare caso" (не звертати увагу). Цей вираз передає байдужість або навмисне ігнорування чогось, що може здаватися незначним або неважливим. Він часто використовується, коли людина пропонує іншій не приділяти уваги певній деталі, події чи поведінці. Приклад вживання: «*Non fare caso ai suoi commenti: non sa di cosa sta parlando.*» (Не звертай уваги на його коментарі: він не знає, про що говорить.)

Висновки. Під час дослідження фразеологізмів у кінострічці «*Perfetti sconosciuti*» було зафіксовано 4 ідіоми, 5 колокацій та 4 сталих вирази італійської мови. Дослідження цих видів фразеологізмів та ідіом у фільмі «*Perfetti sconosciuti*» засвідчило їхнє важливе значення для створення емоційної атмосфери, розкриття характерів персонажів і відображення соціальних взаємодій. Також вони підсилюють драматичність і ключові моменти сюжету. Крім того, ці вислови є носіями культурної інформації, розкриваючи специфіку італійського світогляду, цінностей і способів комунікації. Завдяки аналізу фразеологізмів вдалося глибше зануритися у зміст фільму та краще зрозуміти італійську культуру, що дозволяє зробити висновок про досягнення поставленої мети.

Список використаних джерел:

1. Базова, В. І. (2025). Фразеологізми в англійській мові: семантична та експресивно-стилістична класифікація. Наукові записки. Серія: Філологічні науки, (212), 44–48. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-6>
2. Кочерган М.П. (2001). Вступ до мовознавства: Підручник. Київ: Академія, 368 с.
3. Tomassetti, R. (2022). Le unità fraseologiche: uno studio nell'apprendimento dell'italiano L2. Fraseodidattica e paremiologia. Stato dell'arte, ricerche e prospettive, N. 6, Roma. Доступно за посиланням: <https://www.phrasis.it/rivista/index.php/rp/article/view/94/93>